

## **"บททำขวัญ : วิถีคนสยามในมาเลเซีย"**

### **The Morale Poem : The way of Siamese life in Malaysia.**

**อิงอร จุลทรัพย์<sup>1</sup>**

#### **บทคัดย่อ**

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบททำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย ด้านคำสอนที่ปรากฏในบททำขวัญ เนื่องจากคำสอนเหล่านี้มีผลต่อระบบความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของคนสยามที่เป็นชนกลุ่มน้อยในแผ่นดินประเทศมาเลเซีย ที่มีความรักความหวงแหนผูกพันต่อวัฒนธรรมไทย และการดำรงไว้ซึ่งภาษาไทยทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เห็นได้จากบททำขวัญที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไทยของหม่อมทำขวัญที่สะท้อนถึงคุณลักษณะดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันยังมีหม่อมทำขวัญอยู่จำนวนหนึ่งในพื้นที่ชุมชนคนสยามในประเทศมาเลเซียงานวิจัยนี้ได้ศึกษา "บททำขวัญ" ของหม่อมทำขวัญจำนวน 8 คน จากรัฐกลันตัน รัฐเปเร รัฐเกดะห์ และรัฐปะลิส คำสอนส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนสยามในปัจจุบันคือ เป็นสังคมที่เคารพศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีความกตัญญู รักเคารพผูกพันกับบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ญาติพี่น้อง ผู้น้อยเชื่อฟังและทำตามคำสอนของผู้ใหญ่ ความเป็นแม่ศรีเรือนของสตรีสยามในมาเลเซีย ความอ่อนน้อมสัมาคารวะและมีกิจกรรมทางสังคม รวมถึงความมีอัธยาศัยที่ดี และยังพบว่าคนสยามในมาเลเซียมีวิถีชีวิตที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมและสังคมกับคนเชื้อชาติอื่นได้อย่างดี สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข มีความรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดในประเทศมาเลเซีย สถานะของหม่อมทำขวัญและการทำขวัญในปัจจุบันกำลังเสื่อมความนิยม โดยเฉพาะในพื้นที่รัฐปะลิส และรัฐกลันตัน ส่วนที่ยังคงมีการทำขวัญอยู่ค่อนข้างมาก คือ พื้นที่รัฐเปเรและรัฐเกดะห์

**คำสำคัญ :** บททำขวัญ คนสยามในมาเลเซีย

<sup>1</sup> สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

## Abstracts

This research aimed to study the morale poem of the way of Siamese life in Malaysia. In terms of morals, they are appeared in the morale poem because they can affect people's thought, trust and behavior when Siamese are grouped together in some areas in Malaysia. They also love their Thai cultures and customs, conserve both spoken and written Thai which are in boost someone's morale ceremony and note the morale poem of masters of morale ceremony that reflects its characteristics obviously. The findings showed that, at present, there are still some masters of morale ceremony in Siamese areas in Malaysia. The morale poem in this study, there were eight masters of morale ceremony from Kelantan, Perak, Kedah and Perlis. Most morals conform to the way of Siamese life recently. Those are to be a Buddhism society, to be grateful to parents, teachers and relatives, to obey senior instructions, to become well-behaved Siamese women with in Malaysia as well as to be respectful and have ethics including friendliness. Also, it was found that Siamese in Malaysia spend their lives happily with multi-cultures and multi-societies of other races. In addition, they are fond and care of their birth country in Malaysia. The status of masters of morale ceremony and boost someone's morals are nowadays decreasing, specifically, in Perlis and Kelantan. However, there are bits more boost someone's morals in Perak and Kedah.

**Keywords :** Morale Poem, Siamese in Malaysia

## บทนำ

คนสยามในมาเลเซีย (Siamese Malaysia) หมายถึง ชนเชื้อชาติไทย สัญชาติมาเลเซีย (ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย) เป็นชาวสยามดั้งเดิม เรียกตนเองว่า Orang Siam นับถือศาสนาพุทธ (นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต.2555 : 173) คำว่า “คนสยาม” เป็นคำที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยนิยมใช้เรียกตนเองทับศัพท์จากคำว่า “Siam” หรือ “ออรังเซียม” อาศัยอยู่ในแผ่นดินประเทศมาเลเซียก่อนปี พุทธศักราช 2452 อันเป็นปีที่สยามต้องเสียดินแดนรัฐตอนเหนือของมลายูที่เคยอยู่ในเขตปกครองให้แก่อังกฤษ จากการเข้ามาแทรกแซงของอังกฤษต่อกรณีรัฐเกดะห์ และสยามในขณะนั้นเกิดมีปัญหาขัดแย้งกัน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ได้มีการทำข้อตกลงกันระหว่างอังกฤษกับสยามในปี พ.ศ. 2369 ผลจากสนธิสัญญาฉบับนี้ทำให้สยามรอดพ้นจากการคุกคามและอยู่ภายใต้การคุ้มครองของอังกฤษ ต่อมาอังกฤษก็เริ่มเข้ามาแทรกแซงรัฐภายในอื่นๆ ของมลายูซึ่งได้แก่ ประะ สลังงอร์ ปาหัง และเนกรีเซมบิลัน (ไพโรจน์ โพธิ์ไทร. 2518) ในปี พ.ศ.2484 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นมีชัยชนะเหนือกองทัพอังกฤษ ดินแดนมลายูตกเป็นของญี่ปุ่นและในปีนี้ญี่ปุ่นได้ยกดินแดน เกดะห์ ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้แก่ประเทศไทย แต่ก็เป็นระยะเวลาประมาณ 4 ปี ไทยก็ต้องคืนดินแดนเหล่านี้ให้แก่อังกฤษ (ธวัช รัตนากิชาติ. 2509) ต่อมา มลายูได้รับเอกราช

โดยตนกูอับลดุลเราะห์มานเป็นผู้นำในการเจรจากับอังกฤษ เพื่อขอสิทธิในการปกครองตนเองและมลายูได้รับเอกราช ในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 เป็นสหพันธมลายา (เจริญ ไชยชนะ. 2523) ดินแดนที่เคยเป็นของสยามก็ตกเป็นของประเทศมาเลเซียมาจนถึงปัจจุบันคนสยามในมาเลเซียตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของมาเลเซียกล่าวไว้ว่า ชนเผ่าไทยได้อพยพไปอยู่ในแหลมมาลายูมาช้านานแล้วและได้ผสมผสานกับชนเผ่าต่างๆ มีคติความเชื่อร่วมกันในลัทธิความเชื่อตั้งแต่การนับถือผีสงนางไม้มากจนถึงยุคพราหมณ์และพุทธศาสนาต่อมาเมื่อชาวมลายูนับถือศาสนาอิสลาม การแยกลักษณะเฉพาะของชุมชนคนมลายูเชื้อสายต่างๆ ก็ชัดเจนยิ่งขึ้น คนไทยแต่ละท้องถิ่นในมาเลเซียมีสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต อาชีพการงาน และระดับวัฒนธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพสิ่งแวดล้อมของภูมิประเทศ ทั้งนี้ ยังขึ้นอยู่กับสภาวะความเข้มของนโยบายการปกครองในเรื่องเผ่าพันธุ์ในแต่ละรัฐแต่ละช่วงสมัยด้วย (ธำรงค์ศักดิ์ อายูวัฒน์. 2547) ข้อมูลจำนวนคนสยามในมาเลเซียปัจจุบันมีประมาณ 80,000 คน อาศัยอยู่ในรัฐเกดะห์มากที่สุด ประมาณ 36,000 คน รัฐกลันตัน มีจำนวนประมาณ 16,000 คน รัฐปะเราะประมาณ 4,000 คน และรัฐปะลิส มีจำนวนประมาณ คน 6,000 คน นอกจากนั้นตั้งถิ่นฐานกระจายอาศัยอยู่ในรัฐอื่นๆ ทั่วประเทศ (คำนวณ นวลสนอง. 2546) มีวัดในพระพุทธศาสนาประจำตำบล ประจำอำเภอ มีพระภิกษุสงฆ์และสามเณรจำวัดในช่วงเช้าพรรษาในวัดต่างๆ บางวัดมีโรงเรียนสอนภาษาไทยโดยมีพระภิกษุและอาสาสมัครจากประเทศไทยไปช่วยสอนบ้างในบางช่วงเวลา

ปัจจุบัน คนสยามในมาเลเซียส่วนใหญ่ยังคงดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนไทยแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เช่น การนับถือศาสนาพุทธ การปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา การใช้ภาษาไทยท้องถิ่นใต้ในการสื่อสาร การประกอบอาชีพ การจัดประเพณีประจำปี เช่น ประเพณีบุญเดือนสิบ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น มีการละเล่นและมหรสพ โนรา หนังตะลุง นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน การแต่งกาย และวัฒนธรรมด้านความเชื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับการทำขวัญซึ่งปัจจุบันยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนสยามในมาเลเซียโดยเฉพาะในพื้นที่รัฐทางตอนเหนือของประเทศได้แก่รัฐกลันตันรัฐปะเราะ รัฐเกดะห์ และรัฐปะลิส การทำขวัญเป็นประเพณีในรอบชีวิตเป็นพิธีกรรมที่ให้อาศัยคิด คำสอน คำเตือน ให้ความบันเทิงใจ ถ่ายทอด ค่านิยม ความเชื่อ การให้ความเคารพรักต่อบุพการี ความกตัญญูกตเวที การให้เกียรตินับถือญาติผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส การยึดมั่นในพระพุทธศาสนา อันปรากฏอยู่ในบททำขวัญประเภทต่างๆ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับขวัญพบว่ามีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (พันทิพา มาลา. 2538) และไม่ได้มีอยู่เฉพาะคนไทยที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่มีอยู่ในวิถีชีวิตชาวไทยถิ่นอื่นด้วย เช่น ไทยใหญ่ ไทยลื้อ และลาว เป็นต้น (เสฐียรโกเศศ. 2506) รวมทั้งมีอยู่ในวิถีชีวิตของคนสยามในแผ่นดินประเทศมาเลเซียด้วย

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคำสอนและสารัตถะที่ปรากฏในบททำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย ที่สะท้อนถึงระบบความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของคนสยามในมาเลเซียขอบเขตและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษา “บททำขวัญ” ในพื้นที่วิจัย 4 รัฐ จากหมอบทำขวัญ รวม 8 คน ดังนี้ รัฐปะลิส หมอบทำขวัญ 1 คน คือ นายเอ๋อม ละอองแก้ว หรือ “หมอบเอ๋อม” อายุ 54 ปี พื้นที่รัฐเกดะห์ บ้านป่าตังปูลิง

และบ้านปลายระไม หมอทำขวัญ 2 คน คือ นายหนอง เต็นแดง “หมอหนอง” อายุ 70 ปี และนางศรีนวล สุวรรณรัตน์ “แม่ชีนวล” อายุ 62 ปี พื้นที่รัฐเประ บ้านตาเซะ หมอทำขวัญ 3 คน คือ นายพรหม ไชยเจริญ “หมอพรหม” อายุ 71 ปี นายวิเชียร รัตนสุข “หมอเชียร” อายุ 64 ปี และ นายเหิม ศรีภักดี “หมอเหิม” อายุ 52 ปี พื้นที่รัฐกลันตัน หมอทำขวัญ 2 คือ นายขาล พรหมมานพ หรือ “หมอขาล” อายุ 74 ปี และ นายเบ้ง พรหมมานพ หรือ “หมอเบ้ง” อายุ 72 ปี การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบททำขวัญมีทั้งรูปแบบสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการ การเข้าร่วมกิจกรรมการทำขวัญบ่าวสาวในงานแต่งงานที่บ้านตาเซะ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การบันทึกเสียง การถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การถ่ายเอกสารบททำขวัญที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรของหมอทำขวัญทั้ง 8 คน ทำการศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการศึกษาดังด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

## ผลการศึกษา

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ บททำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย คำสอนในบททำขวัญ การสืบทอดและการคงอยู่ของการทำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย บททำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย การทำขวัญของคนสยามใน 4 รัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย คือ รัฐปะลิส รัฐเกดะห์ รัฐเประ และรัฐกลันตัน พบว่ามี 3 ประเภทตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ได้กล่าวว่า “การทำขวัญของคนสยามทำกัน 3 อย่าง คือ ทำขวัญนาค ขวัญบ่าวสาว และขวัญเด็ก ส่วนขวัญอื่นๆ ก็เคยได้เห็นบ้างสมัยรุ่นปู่ย่าตายาย แต่ปัจจุบันไม่มีอีกแล้วที่เคยเห็นก็เช่น ขวัญวัว ขวัญควาย ขวัญบ้านตอนขึ้นบ้านใหม่ ทุกวันนี้ไม่มีแล้ว เหลืออยู่แค่ 3 อย่าง” การสัมภาษณ์ นายหนอง เต็นแดง บ้านปาดังปูลิง รัฐเกดะห์ ท่านเล่าว่า “บททำขวัญของหมอทำขวัญแต่ละคนได้รับการสอนฝึกหัด สืบทอดตามสายตระกูล บางคนได้มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรตามเสียงพูดภาษาใต้” เราจึงได้พบเห็นบททำขวัญที่จดบันทึกไว้ด้วยลายมือเขียนของหมอทำขวัญที่มีลักษณะการสะกดคำตามสำเนียงเสียงพูดภาษาไทยถิ่นใต้ ดังตัวอย่างบททำขวัญที่นายหนอง เต็นแดงบันทึกไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

ย่เชิ่นผ้นเอยผ้นเจา ผ้นเท้าผ้นพ่อผ้นแม่ ผ้นตักกลางบาน ตักในท้องทาน ท้องเงี้ยวท้องฟาย  
ผ้นตักเซ่งสะท้อร ยาไดไปนอไรโสบาย ผ้นตกรัยงราวข้าไหวพระอาทิตย์ เทเวดาสักสติ  
ก่อฟากฟ้าผ้นเจ้า ผ้นชายเข้ามาห้อยชาย ผ้นผาเข้ามาห้อยผา ผ้นหน้าเข้ามาห้อยหน้า  
ผ้นหลังเข้ามาห้อยหลัง

ปวิวรรตเป็นอักษรไทยปัจจุบัน มีใจความว่า

ยอเชิญขวัญเอยขวัญเจ้า ขวัญท้าวขวัญพ่อขวัญแม่ ขวัญตักกลางบ้าน ตักในท้องทาน  
ท้องวัวท้องควาย ขวัญตักเซ่งสะท้อร อย่าได้ไปนอนโสบาย ขวัญตกรัยงราว  
ข้าไหวพระอาทิตย์ เทเวดาสักสติ ก็ฟากฟ้าขวัญเจ้า ขวัญชายเข้ามาห้อยชาย  
ขวัญผาเข้ามาห้อยผา ขวัญหน้าเข้ามาห้อยหน้า ขวัญหลังเข้ามาห้อยหลัง

พิธีกรรมการทำขวัญของหมอทำขวัญคนสยามในมาเลเซีย มีขนบนิยมในการทำบทตามลำดับ โดยเริ่มต้นด้วยว่าบทชุมนุมเทวดา บทไหว้ครูหรือบทสวดดี บทเชิญขวัญ(บ่าวสาว นาค เด็ก) บทฝากขวัญ บทเบิกนาวาหรือเปิดนาวา (ใช้เฉพาะการทำขวัญบ่าวสาวเท่านั้น) เป็นอันเสร็จพิธี บทต่าง ๆ ที่กล่าวมามีลักษณะคำประพันธ์ที่ขอนำมาเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. **บทชุมนุมเทวดา** จะกล่าวถึงการอัญเชิญเทพยดา โดยการใช้คำขึ้นต้นว่า “โอม” มีความหมายใน 2 ลักษณะ คติทางฮินดู หมายถึง พระเจ้าทั้งสามพระองค์ของฮินดู คือ พระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ ส่วนพระพุทธศาสนาหมายถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังถือว่า “โอม” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ บทชุมนุมเทวดาของ นายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รั้วประะที่ใช้คำขึ้นต้นว่า “โอม” ในบทนี้กล่าวถึงเทพเจ้าในศาสนาฮินดูดังต่อไปนี้ พระเกตุ พระอินทร์ พระพรหม พระเพ็ชฌกัณ (พระวิฆณุกรรม) พระมาตุลี และครูอาจารย์ ดังบทที่ว่า โอมศรีฯ พัทธกษัมมกล ขอให้งาเรญแลในวันนี พระเกตุก็มาตกแผ่นดิน พระอินทร์ก็มาเป็นเจ้าหล้า อยู่เมืองฟ้าจุฬาลง พระพรหมได้เป็นใหญ่ในชั้นฟ้าจึงมาใช้ให้พระเพ็ชฌกัณ ก็มาลั่นฆ้องไชยได้สามที จึงใช้ให้พระมาตุลีเอาอัคคีเข้ามาจุดเทียนทองแล้วเทียนแก้วเวียนพระได้สามรอบทำไปตามระบอบ ชอบมาแล้ว ตามโบราณตามครูอาจารย์ ที่ท่านกล่าวมา (รอบ)

2. **บทไหว้ครูหรือบทสวดดี** เป็นธรรมเนียมการประกอบพิธีกรรมที่ต้องมีการบูชาครูบาอาจารย์ รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ การไหว้สวดดีเป็นประเพณีของชาวไทยภาคใต้ที่มีมาแต่โบราณ มีขึ้นเพื่อการคารวะและรำลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ บิดามารดา พระรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย (อุดม หนูทอง : 2524) การเคลื่อนไปผสมผสานระหว่างบททำขวัญจากท้องถิ่นภาคใต้เข้าไปสู่พื้นที่ของชาวสยามในมาเลเซีย หรือจากหมอทำขวัญคนสยามเข้ามาสู่พื้นที่ท้องถิ่นภาคใต้ คงต้องเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์กันต่อไป แต่พบว่าบทสวดดีมีความคล้ายคลึงกันและมีวัตถุประสงค์เดียวกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

การไหว้สวดดีมี 2 แบบ คือไหว้สวดดีน้อย เป็นการไหว้อย่างสังเขปสั้น ๆ ง่าย ๆ นิยมไหว้ก่อนศึกษาเล่าเรียน ก่อนนอน ฯลฯ เนื้อความมีไหว้พระรัตนตรัย บิดามารดา ครูอาจารย์ และขอพระให้พ้นจากสิ่งอัปมงคลทั้งปวง ตัวอย่างบทไหว้สวดดีน้อยของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกะห์ที่ว่า สิบนิ้วยกมือ ขึ้นเหนือหัวต่างดอกบัวอันสืสุด ข้าไหว้คุณพระพุทธ ให้พ้นทุกข์ผ่อนกรรม ข้าไหว้คุณพระธรรม ได้ชักนำตั้งใจง ข้าไหว้คุณพระสงฆ์ ท่านได้ทรงพระศาสนา ข้าไหว้นางคงคา ท่านรักษากายาทั่วโลกี้ ข้าไหว้คุณนางธรณี คุณแม่นี้ทั่วไกรภพ ข้าไหว้แม่โพสพ รักษาจบนคนทั้งหลาย ข้าไหว้คุณพระพาย รักษากายเป็นกำเกิง ข้าไหว้คุณพระเพลิง รักษาเกิงเป็นพระสัดดี ของข้าเอย ส่วนไหว้สวดดีใหญ่ เป็นการไหว้โดยพิสดาร เนื้อความเพิ่มขึ้นจากการไหว้สวดดีน้อยคือ ไหว้เทพเจ้าทั้งหลาย มีนางคงคา นางธรณี แม่โพสพ พระพาย พระเพลิง เทวดาทั้งสิบทิศ ฯลฯ เช่น ทำขวัญ ทำภูมิ แกบนหรือใช้ในโอกาสเดียวกับไหว้สวดดีน้อย (อุดม หนูทอง : 2524) ตัวอย่างบทไหว้สวดดีใหญ่ของ นายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รั้วประะลิส ที่ว่า สิบนิ้วข้าประะนม ตั้งบังคมเหนือเศียรนา นบพระบาทพระมหานบชนะนารายณ์ เวสโรท้าวโพธิ์ศรีสะหมับดื้อนเรื่องราย พระพุมแล้วพระพาย อีกพระหัตถ์จัดตมาเสสิบนิ้วข้าจะไหว้เล่า ท้าวทศธรเรื่องฤทธิ อยู่ทิศบูรพานี ปกเกศีพวงมณูษา ฝ่ายข้างอาคเนย์

พระรามเมศเรืองฤทธา ทักษิณวิรุฬหก หรดียักษัตตฤตตามมา ปัจฉิมหนทิสศา วิรุฬปักประจำการ ข้าไหว้ท้าวภูษงค์ อันทรงภพแผ่นดินดาน อยู่ทิศพายัพพาร ท้าวภูเวรนุราชอยู่อุดร อีสานหนทิสศา พิเภกท้าวทศมังกร ดำรงแผ่นดินดอน ศรีทวีปเมืองชมพู ข้าขอประกาศอาราธนา ท้าวเทวาถ้วนทุกหมู่ ภูมิสถานท่านเจ้าที่ พญาภาคเจ้าบาดาล ภูมิสถานท่านเจ้าบ้านและเจ้าเรือน เทวาใน สรรณ้อยและสละใหญ่ ไพรตันไม้ทิศปักขใต้และฝ่ายเหนือ พระเสื้อเมืองและทรงเมือง มารับเอาเครื่องสังขยา ขอเทวาชูมนุมใน ข้าขอที่ตั้งฉัตรสะบัดชัย ทำการสิ่งใด ๆ ขอให้มิชัยประสิทธิระวันตุเด

3. บทเวียนชั้น เป็นบทให้พรที่มีอุปกรณ์สำคัญคือ ชั้นใบใหญ่บรรจุข้าวสารพร้อมกับปักเทียนไว้ 3 เล่ม จุดปักไว้ในชั้นไขว้น 3 รอบ รอบละ 1 เล่ม โดยจะส่งชั้นต่อ ๆ กันไปวนรอบผู้ที่หมอบทำขวัญกำลัง ทำขวัญให้ อาจมีการโปรยดอกไม้ให้พรพร้อมกันไปด้วยดังตัวอย่าง บทเวียนชั้นของ นายเหิม ศรีภักดี บ้านตาเซะ รัฐเประ ต่อปณี บัดนั้นพระสังฆมราช ไซ้ให้ประกาศ แก่หมู่เทวา จุดเทียนชั้น เล่ม 1 (เล่ม 2 เล่ม 3) เวียนแต่ซ้ายไปวารอบรอบเจ้าสองราขอเทวามาช่วยอวยพรอีสีสะวัง ๆ นะโมเมพุทระเตเตชะประสิทธิ พระฤษีจะเทวา นะรายจะอินทรา การะกะกาปา สหมุทธาโกชะคง จงสะหรับ พระไชยประสิทธิ ๆ เตเต

4. บทฝากขวัญ เป็นบทที่แสดงความเชื่อศรัทธาต่อพระประจำวันต่าง ๆ ขอให้ได้ช่วยปกปักรักษาผู้ที่หมอบทำขวัญให้ บทนี้ใช้ทั้งการทำขวัญบ่าวสาว ขวัญภาค และขวัญเด็กดังบทฝากขวัญของ นายหนอง เต็นแดง บ้านปาดังปูลิง รัฐเกดะห์ ที่ว่า เชิญฟังก่านฟัง บรรดามานั่งข้างหน้าข้างหลัง ข้างซ้ายข้างขวา พ่อแม่พี่น้องไปยายตา หมุ่นายชายขวา ฟังข้าจะฝากขวัญเจ้าไว้แก่เทวา ท่านช่วยกรุณา ขอให้มิฤทธิ์ ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระอาทิตย์ ขอให้มิฤทธิ์คือมาแต่สวรรค์ ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระจันทร์ สมบัติอันนั้นมีมากทุกประการ ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระอังคาร มียศบวรารักษานงนุช ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระพุธ รักษานงนุชมียศมีศรี ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระหัส โฉมบด้อยู่ดีกินดี อย่ารู้พบทุกข์ ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระศุกร์ อย่ารู้พบทุกข์ขัดจ้งใจตัว ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระเสาร์ หนุ่น้อง นงเยาว์นุชอนงค์โฉมตรู ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระราหู นุชอนงค์โฉมตรูท่านช่วยเกื้อชู มีฤทธิ์มีเดช ขอฝากขวัญเจ้าไว้แก่พระเกตุ มีฤทธิ์มีเดชมีศรี มีศรี ให้เจ้ากู่มั่งมีขึ้นไปในนั้นเล่าเกิดและขวัญเอย เป็นการฝากขวัญไว้ครบทุกวันตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ พระราหูและพระเกตุ อันเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อความศรัทธาในเรื่องเทพเทวดาประจำวัน

5. บทเบิกนาวาหรือเปิดนาวา เป็นบทสุดท้ายของการทำขวัญบ่าวสาว แต่ไม่ใช้ในการทำขวัญภาค และการทำขวัญเด็ก มีความหมายถึงการเสร็จสิ้นพิธี และเริ่มต้นชีวิตคู่ของบ่าวสาว เมื่อหมอบว่าบทถึงบทนี้ ในตอนท้ายหมู่ญาติพี่น้องที่อยู่ในบริเวณที่ตั้งพิธี จะโห่ร้อง ตีกลอง เคาะไม้รับส่งเสียงดังก้องขึ้น พร้อม ๆ กันดังตัวอย่างบททำขวัญบ่าวสาวของ นายพรหม ไชยเจริญ บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า อ เทียงมาแล้วไรโร นายสำเภาเขาชักใบ ได้แล่นลัดตัดมา ในเวลายามเย็น สองเจ้าแลเห็น แต่ไบนาวา สำเภาอันนั้นหนา มาแต่เมืองสุวรรณ ล้วนแต่นางฟ้า มาเป็นก้านัล สำเภาขาวสุวรรณ ชักใบเข้ามา พระอิศวรเจ้าหล้า ลงมาเป็นต้นหน เทวดาทุกองค์ เป็นสมเมาะโดยปอง ท่านท้าวอินทรา เสด็จจะลงมาเป็นนายสำเภาทองเทวาทั้งผองอยู่หัวเกตราพระเพ็ดสะหนุกันชักไบนาวา สะทันท้องฟ้า แดกล่องตามกัน ในท้องสมุทรไทย ดูเป็นหมอกเป็นควัน จอดเข้าหน้าท่า เทวาทั้งหลาย ร้อยลำโดยหมาย เข้ามาถวายบังคม แก่ท้าวบรม ผู้มีบุญญะไกร เดชะบุญของเจ้า ท้าวก็มาได้เป็นใหญ่ สองลำนี้ไชร้งามนังกามหนา

ลำหนึ่งงามนัก แกมแก้วสุรียา แสงขาววาวฟ้า สุรียาแสงใส ลำหนึ่งสำเภาทอง เรืองรองเลิศไกร  
แสงแก้วประไพจับแสงมุกดา ทองแถมด้วยนาค งามหลากนักรหนา ส่องแสงลงมา ประดุจดั่งเครื่องวัน  
สำเภาทองแถมแก้ว เปริดแพร้ววาวฉาน สุริยจับกับแสงพระสุริยทัย ช่างประดับเอาหัวท้าย  
เอารักเข้ามาลาย เอาทองเข้ามาลาด เอาชาติเข้ามาวาด แลดูเป็นฐานเหลืองขาว แก้วพันแล้วบัวผุด  
เสากแก้วแล้วใบมุข ฟากทองสุกรายไขปลา แผ่นทองรองดาดฟ้า เอาผ้าต้นมกัณฑ์หน้าต่าง ทุกอย่างต่าง ๆ  
รุ่งเรืองสว่างในสมุทรไทย สิบลำสำเภาผ้า ห้าลำสำเภาไหม ครั้นได้ฤกษ์ยามยามดี ยิ่งป็นสักสามที  
แล้วลั่นเอาม้องชัย ระฆังหนากะดาน เสียงสะท้อนหาวดไหว จำปีปรีในไพรเพราะนักรหนา  
เขาปิตินคนก็เคลื่อนกลุ่มเข้ามา เราจะเบิกนาวา ให้สะท้อนหาวดไหว เรียกเพื่อนเข้ามา ก็มาเอalingของ  
เราจะเบิกนาวาเงินให้โต้สมปอง เราจะเบิกนาวาทองสิ่งของพึงใจ เราจะเบิกนาวาแก้ว ยิ่งครบครันแล้ว  
ทั้งเสื้อผ้าแพรไหม เรียกเพื่อนเข้ามา ก็มาเอาสินค้า วันนี้ปลอดแล้ว แคล้วแต่นางยักขา ทั้งสองนั่งท่า  
ตั้งใจหวังดี ครั้นได้เจ็ดชั้นฉานย เจ้าถือสายกำพลี เจ้าตั้งใจจะเบิกศรี มทานาวา หัสสะการภายนอก  
หัสสะการภายใน ทั้งป็นเล็กป็นใหญ่ สู้ยัดเอาไว้ทำให้ถ้วนทุกคน อย่าได้ฉงนเราจะเบิกนาวา  
ลั่นม้องขึ้นสามครา เราจะวางเอาปืนไฟ เรียกให้เอายัย เกิดเพื่อนเราเอ้ย

บททำขวัญที่ยกตัวอย่างไว้ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนของผู้วิจัยนำเสนอเพื่อให้เห็นถึงภูมิปัญญา  
อันเป็นมรดกวัฒนธรรมไทย ลำดับในการว่าบทอาจมีการสลับ ตัดทอน ย่นย่อตามความเหมาะสมของ  
เวลาและสถานการณ์ในการทำพิธี สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้ทำพิธีไม่พิธีพิถันจัดหามาใช้ประกอบตาม  
ความจำเป็นและฐานะของเจ้างาน สำหรับบายศรีที่ต้องจัดเตรียมใช้ข้าวสวย(ขาว)ป่นรวมกับ  
ข้าวเหนียวเหลืองเป็นทรงกรวยในถ้วยขนาดพอเหมาะ วางไข่มต้มน้ำตาลบน แล้วใช้ผ้าคลุมไว้ ไม่พบเห็น  
การใช้ใบตองประดิษฐ์เป็นพุ่มบายศรี นอกจากนั้นก็มีขันใหญ่สำหรับการเวียนขัน ขันใส่ดอกไม้  
สำหรับโปรยให้พร พานหมากพลู รูปเทียน สำหรับอาหารคาวหวานจัดไว้เป็นสำรับแบบเดียวกัน  
กับที่จะใช้เลี้ยงแขกผู้ร่วมงาน

#### คำสอนในบททำขวัญ

หมอทำขวัญผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทำขวัญบ่าวสาว ขวัญนาค และขวัญเด็ก นอกจากจะมี  
ขนบนิยมในพิธีกรรมดังที่กล่าวมาแล้ว สารสำคัญของการทำขวัญคือ “คำสอน” ในวิถีชีวิตชาวไทยพุทธ  
ในประเทศมาเลเซีย การได้รับคำสอน อบรมบ่มเพาะจะมาจากคำเทศนาในโอกาสต่าง ๆ โดยพระภิกษุสงฆ์  
คำสอนของครูบาอาจารย์ในระบบการศึกษา คำสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายายและญาติในระบบครอบครัว  
คำสอนคำเตือนของเพื่อนพ้อง กับคำสอนจากบททำขวัญในโอกาสที่ “หมอทำขวัญ” ว่าบททำขวัญ  
สอนในพิธีการทำขวัญ คำสอนที่เกิดขึ้นจากบททำขวัญมุ่งหมายตรงไปยังผู้ที่หมอทำขวัญให้ เช่น  
เจ้าบ่าวเจ้าสาว เจ้านาค เป็นต้น แต่คำสอนเหล่านี้ไม่เพียงแต่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เจ้านาค เท่านั้นที่ได้รับฟัง  
หรือได้ยิน แต่บรรดาผู้ที่มาร่วมพิธีย่อมได้มีโอกาสรับฟัง ๆ พร้อม ๆ กันไปด้วย ดังบททำขวัญของ  
นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ที่ว่า โอมศรีศรีวันนี้นันดี สีสวัสดิ์สถาพร  
ชัยยะมงคล อมฤตธรา พร้อมพลังนงน้า บิดมารดาญาติวงศ์พงษา เซษฐาภคินี ศรีธาเปรมปรีดิ์  
ตั้งใจงาน น้ำป่าทั้งหลาย เชื้อเผ่าเหล่าวงศ์ แท้ห้อมล้อมวง เต็มพระโรงธรรม คำสอนเหล่านี้จะมีผลช่วย  
เตือนใจเตือนความทรงจำให้บรรดาพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ตลอดจนชาวบ้านใกล้เคียงในชุมชน

ที่มาร่วมงาน ให้ได้ยินได้ฟังแล้วหวนกลับมาทบทวนการกระทำตามคำสอน แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปรับเปลี่ยนชีวิตใหม่สร้างคุณงามความดีในเรื่องต่างๆ อันจะส่งผลให้สังคมคนสยามในมาเลเซีย สงบสุขร่มเย็นอย่างที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ คำสอนในบททำขวัญมีสาระดีในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การยึดมั่นในพระพุทธศาสนา คำสอนที่แสดงถึงการยึดมั่นในพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อในเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ปรากฏในบทไหว้ครูและสวดแทรกอยู่ในคำสอน ดังบทไหว้ครูของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ที่ว่า สิบนิ้วยกมือขึ้นเหนือหัว ต่างดอกบัวอันสืสุด ข้าไหว้คุณพระพุทธ ให้พ่อทุกซ่พ่อกรรม ข้าไหว้คุณพระธรรม ได้ชักนำตั้งใจง ข้าไหว้คุณพระสงฆ์ ท่านได้ทรงพระศาสนา สัพพะชัยชัยสิทธิเม มือข้าทั้งสิบนิ้ว สอดขึ้นหาง<sup>2</sup> คิ้วขอให้เอะ นะโมพุทธาเย ข้าไหว้อยศพระศรีอาริย์ ข้าไหว้พระศรีสงฆ์ ตั้งใจจำนง เอนิรพาน

บททำขวัญบ่าวสาว ของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ สอนบ่าวสาวให้สวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอนว่า ยามเมื่อเข้านอน ยกสองพระกร ตั้งเหนือเศียรนัย ไหว้พุทัง ธัมมังเป็นใหญ่ พระสังฆังนัย กันภัยทุกประการ สอดคล้องกับคำสอนในบททำขวัญบ่าวสาวของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ที่ว่า เจ้าฟ้งจำให้ดี ยามเมื่อจะเข้านอน ยกสองพระกรขึ้นชูลี เจ้าถือเอาคุณพระมุณี คุณพระพุทธ คุณธัมมัง คุณสังฆัง เป็นจิรั้งรักษาตัว จำไว้เถิดบังอร หมอจะสอนสองอยู่หัว จำไว้รักษาตัว กันภัยทุกประการ

จากตัวอย่างบททำขวัญที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นนับถือในพระพุทธศาสนาของคนสยามในมาเลเซีย สอดคล้องกับความรุ่งเรืองของวัดวาอารามในแผ่นดินประเทศมาเลเซียในเขตชุมชนที่อยู่อาศัยของคนสยาม ผู้เดินทางเข้าไปเยี่ยมเยือนจะได้พบเห็นสิ่งก่อสร้างในบริเวณวัด เช่น พระวิหาร โบสถ์ ศาลา รวมพระพุทธรูปประจำวัดต่าง ๆ ล้วนงดงามยิ่งใหญ่ออยู่ทั่วไปและยังพบเห็นวิถีชีวิตปัจจุบันของคนสยามในมาเลเซีย ที่มรชาวสทรุดตัวลงนั่งเมื่อพบเห็นพระสงฆ์เดินผ่านมาในระยะใกล้พร้อมกับพนมมือไหว้ เมื่อขณะที่สนทนาโต้ตอบกับพระสงฆ์ มรชาวสทรุดจะพนมมือไหว้ไว้ตลอดเวลา รวมถึงในขณะที่รับฟังคำพูดจากพระภิกษุสงฆ์ก็ยังคงพนมมือไหว้ไว้ด้วย ภาพเหล่านี้เคยปรากฏในสังคมไทยท้องถิ่นได้ เมื่อประมาณ 30 กว่าปีมาแล้ว และค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคม แต่ยังคงปรากฏให้พบเห็นได้ในพื้นที่ชุมชนคนสยามในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย สอดคล้องกับบททำขวัญของหมอท้าวขวัญทุกคนที่ให้ความสำคัญกับการไหว้รำลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นลำดับแรกของพิธีการทำขวัญ

การทำขวัญนาคของคนสยามในมาเลเซียยังคงมีการจัดกันอยู่บ้างเป็นที่ยืนยันถึงความศรัทธาแน่นถือยึดมั่นในพระพุทธศาสนา แม้ในบางชุมชนจะทำขวัญนาคน้อยลงคำสอนนาคในบททำขวัญที่สอนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ใน

การดำรงสืบทอดพระพุทธศาสนาโปรดญาติโยมของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ดังบทที่ว่า ครั้นเจ้ามีวาสนา แล้วได้ครองลังกา แก้วปัญญาเจ้าโปร่งปรุ เจ้าได้ลู่ไสดาแล้ว ตั้งใจแผ้ว แล้วโปรดญาติโยมเกิดท่านเอย และบทที่ว่า เจ้าเกิดมาเป็นชาย ลูกบาว<sup>3</sup>แม่เอย แม่หมายให้เจ้าทรงจิวัร ไม่ให้ได้อนาทร เมื่อนอนแม่นอนไม่เต็มตา วันนี้ได้สมหมายแล้ว ให้เจ้ารับบรรพชา เจ้ากูบวชให้บิดามารดา และขวัญเอย

<sup>2</sup> หาง หมายความว่า ระหวาง

<sup>3</sup> ลูกบาว หมายความว่า ลูกชาย

2. ความกตัญญูและความรักเคารพต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คำสอนในเรื่องนี้ปรากฏชัดเจนในบททำขวัญนาค ด้วยความเชื่อว่าการให้ลูกบวชเป็นการแสดงความกตัญญูทดแทนพระคุณบิดามารดา ดังตัวอย่างบททำขวัญนาคของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ที่ว่า โอมชัยมหาศัย หัวใจเจ้าย้านิก อยู่ไม่ได้เขาให้สีก ตันและลิกให้ศึกษา พ่อแม่เขาเลี้ยงยาก แสนลำบากเวทนา ฝ้าประคองในครรภา รักษาไว้ไม่เดือดร้อน เจ้าเกิดมาเป็นชาย ลูกบวแม่เอยใจ แม่หมายให้เจ้าทรงจีวร ไม่ให้ลูกอนาทร เมื่อยามนอนไม่เต็มตา วันนี้ได้สมหมาย เจ้ารับบรรพชา เจ้าอย่าทำให้ขายหน้า กับบิดาแล้วมารดา นั้นเล่าเถิดนะขวัญเอย ใจความในบททำขวัญแสดงความรักความห่วงใย ความมุ่งหวังให้ลูกชายได้บวชในบวรพระพุทธศาสนาสอนให้หมั่นศึกษาหาความรู้ ในขณะเดียวกันก็ยังห่วงว่า ลูกชายจะครองผ้ากาสาวาสพัสดุได้ตลอดช่วงระยะเวลาของการบวชได้หรือไม่ หากครองไว้ไม่ได้พ่อแม่ก็จะอับอายขายหน้า เป็นคำสอนให้เจ้านาคได้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ให้มุ่งมั่นอดทน ให้ภาคภูมิใจในการทำหน้าที่ของลูกชายต่อการบวชทดแทนพระคุณให้พ่อแม่ญาติพี่น้องได้ชื่นใจ กับทั้งยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกด้วย

บททำขวัญบ่าวสาวที่สอนให้รำลึกนึกถึงพระคุณบิดามารดาเมื่อยามท่านแก่ชราต้องดูแลไม่ทอดทิ้ง แม้จะทุกข์ยากลำบาก คำสอนในเรื่องนี้ก็ย้ำว่า อย่าทอดทิ้งบิดามารดาผู้มีพระคุณ ดังบททำขวัญบ่าวสาว นายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า ถ้าตักยากไร้ ทนทุกข์เวทนา บิดมารดา เธออย่าละเลย ทั้งสองผู้เมีย จงเลี้ยงรักษา ถึงจนถึงยาก ลำบากหนักหนา เจ้าทั้งสองรา รักษาเลี้ยงไว้ พ่อตาแม่ยาย เธอจงยำเกรง เหมือนพ่อแม่เอง เลี้ยงดูให้ดี เจ้าอย่าซึ่งเคียด เกลียดท่านทั้งสอง ถ้าไม่ถูกต้อง จงปรองดองกัน เท้านี้จอมขวัญ จงจำเอาไว้ เธอคงทำได้ จำไว้แลหนา ความรักเคารพและการปรนนิบัติดูแลพ่อแม่ของทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยา คำสอนที่ว่าพ่อแม่ของอีกฝ่ายหนึ่งต้องได้รับความรักเคารพเสมอเหมือนเท่าเทียมกับพ่อแม่ตัวเอง พระคุณบิดามารดาที่เลี้ยงดูอุปฐากเป็นสิ่งที่คู่บ่าวสาวต้องตระหนัก พฤติกรรมการปรนนิบัติดูแลพ่อแม่ยังเป็นแบบอย่างแก่รุ่นลูก หลาน ให้ได้เห็นภาพประทับใจเพื่อเป็นแบบปฏิบัติสืบต่อในรุ่นต่อๆ ไป มีปรากฏในบททำขวัญบ่าวสาวของนางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไมรัฐเกดะห์ ว่า พ่อตาแม่ยาย สำคัญหว่า<sup>4</sup>พ่อแม่เอง พ่อแม่เจ้าทั้งสองคู่ อย่าอู้อู<sup>5</sup>จงกลัวเกรง พ่อแม่เขาพ่อแม่เอง จงกลัวเกรงทั้งสองฝ่าย ท่านเลี้ยงเจ้ามายาก ทนลำบากไม่ใช่ง่าย ยามเมื่อลูกเจ็บไข้ พ่อแม่จะนอนก็ไม่เต็มตา ดึกตื่นเที่ยงคืนไชร์ จ่อได้ไฟเที่ยวไปหยา มดหมอหาเอามา ความเสดสา<sup>6</sup>เพียงปางตาย จำไว้เถิดบังอร หมอจะสอนสองฤสาษะ สอดคล้องกับคำสอนในบททำขวัญบ่าวสาว ของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า พ่อตาแม่ยาย เธอจงยำเกรง เหมือนพ่อแม่เอง เลี้ยงดูให้ดี เจ้าอย่าซึ่งเคียด เกลียดท่านทั้งสอง ถ้าไม่ถูกต้อง จงปรองดองกัน เท้านี้จอมขวัญ จงจำเอาไว้ คำสอนเหล่านี้มีผลต่อความเป็นสุขของชีวิตสมรส และชีวิตครอบครัวที่จะมีความสุขสงบได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพของพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายกับบ่าว-สาว คำสอนที่เตือนบ่าว-สาวให้คำนึงถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงนับเป็นหัวใจสำคัญ ปัญหาครอบครัวที่เกิดจาก “แม่ผัว...ลูกสะใภ้” หรือ “ลูกเขย...พ่อตา” ก็จะลดลง

<sup>4</sup> หว่า หมายถึงความว่า กว่า

<sup>5</sup> อู้อู หมายถึงความว่า ตึง, เออะ

<sup>6</sup> เสดสา หมายถึงความว่า ลำบาก, ตักยาก, เวทนา

หรือไม่เกิดขึ้นเลย คู่แต่งงานในสังคมปัจจุบันที่แยกการใช้ชีวิตออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยวหากยังคงยึดแนวปฏิบัติเหล่านี้ ให้ความเคารพ ดูแลเยี่ยมเยียนพ่อแม่ของกันและกันย่อมเป็นสิ่งดีที่จะร้อยรัดผูกโยงให้สมาชิกในครอบครัว สังคมไทยหรือสังคมคนสยามเกิดความอบอุ่นผูกพันอย่างแน่นแฟ้นสืบต่อไป

3. ความเป็นแม่ศรีเรือน คำสอนเจ้าสาวในบททำขวัญบ่าวสาว ในฐานะที่กำลังจะเป็นภรรยา เป็นลูกสะใภ้ เป็นแม่ของลูก เป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวฝ่ายเจ้าบ่าว คำสอนเตือนให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของเจ้าสาวอย่างละเอียด เช่น ต้องขยันขันแข็งและเอาใจใส่ในการทำงาน บททำขวัญบ่าวสาว ของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส สอนว่า *ครั้นว่าเป็นแม่เรือน เตือนสติทุกเวลา ดำรงจรรยา ภายกายอย่าให้หมอง เหล้าจะดีเพราะกลืนอายุ ชายจะดีเพราะเมียครอง ครั้นรู้จักอดออม ผัวไม่พรากไปจากเรา สอดคล้องกับคำสอนในเรื่องเดียวกันนี้ในบททำขวัญบ่าวสาว ของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิสว่า การงานสิ่งใดใด เอาใจใส่ให้ชอบกล ไม่รู้ให้ถามคน สิ่งใดไม่ไปทามา หอกฝ้ายด้ายและไหม เอน้ำใจผูกพันหา อย่าให้เป็นเทียมผ้า ตาแลดูให้เหมือนกัน คำสอนถึงหน้าที่ภรรยาที่ต้องให้ความเคารพรักสามี การสำรวจวาจา อดทน ระมัดระวังคำพูดไม่พูดต่อปากต่อคำในทันที กรณีที่ถูกสามีตำหนิให้นั่งเงียบไว้ก่อน แล้วคอยหาโอกาสพูดคุยก่ออธิบายเรื่องราวในภายหลัง เพราะหากมีการโต้เถียงเสียงดังก็จะอับอายเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง ดังตัวอย่างบททำขวัญของ นายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ที่ว่า *ปากกลล้าด่าเถียงผัว ตัวต้องโทษเพราะลมใหญ่ ผัวว่าแต่ละคำ นั่งรำพึงอย่าตอบไป คอยพร่องคอยปราศรัย พี่น้องไปชวนพาที่ ได้ยินเสียงโณนาว พวกเพื่อนสาวเขาจะหัว*<sup>7</sup> หน้าที่ภรรยาที่ต้องดูแลเอาใจสามีอีกประการหนึ่งคือคำพูดจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ พูดในเรื่องที่ทำให้สามีสบายใจ เรื่องใดที่หนักหนารุนแรงสร้างความทุกข์ความกังวลใจก็ต้องเลือกสรรคำเพื่อให้ฟังดูสุภาพบางลงดังบททำขวัญบ่าวสาว นายหน่อง เต็นแดง บ้านปาดังปูลิง รัฐเกดะห์ว่า *ผัวมาเหน้อยอย่าเพ่งเล่า ครั้นแล้วตัวเจ้าจงปราศรัย ครั้นเมื่อสบายใจ เล่าความไปตามกิริยา เจ้าอย่านอนสูงกว่าผัว รอดหัวลงเทียมบ่า เป็นโทษเป็นเวร ผันหลังให้หันก็ไม่ดี ในบทข้างต้นนี้ยังปรากฏคำสอนที่มีรายละเอียดถึงตำแหน่งของการนอน สอนฝ่ายหญิงให้นอนศีรษะสูงเพียงเสมอบ่าของสามี ไม่นอนสูงเกินกว่าศีรษะของสามีและต้องไม่นอนหันหลังให้สามี ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อฝ่ายชายผู้เป็นผู้นำครอบครัวเปรียบเป็น “ข้างเท้าหน้า” ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายตามเป็น “ข้างเท้าหลัง” ด้วยคำสอนนี้ทำให้ภรรยาบทบาทหน้าที่ของผู้ตามที่ดี เชื่อมั่นต่อผู้นำครอบครัว อันจะเป็นผลให้ชีวิตคู่มีความสุขสงบ ประองตองกันไม่ขัดแย้งกัน ภรรยาไม่ควรออกเที่ยวเตร่นอกบ้าน การไปนั่งคุยสนทนากับเพื่อนบ้านมากเกินไปนานเกินไปก็ไม่ควรทำ นอกจากสามีจะไม่ชอบใจ ความประพฤติเช่นนี้อาจกระทบไปถึงพ่อแม่ที่อาจถูกตำหนิว่าไม่สั่งสอนอบรมลูกสาว ดังบททำขวัญบ่าวสาวของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ที่ว่า *ครั้นคำอยู่เคหา อย่าเที่ยวไปตามบ้านช่อง อย่าเที่ยวไปสอดส่อง นั่งเรือนคนจนสนธยา ผัวเจ้าไม่ชอบใจ นั่งรำไรผัวจะบ่นว่า จะได้ความเคียดแค้น อับอายหน้าพ่อแม่ตน* บททำขวัญของนายหน่อง เต็นแดง บ้านปาดังปูลิง รัฐเกดะห์ สอนเจ้าสาวให้ดูแลจัดแจงที่หลับที่นอน ในสมัยก่อนของใช้เครื่องนอนมักมี มด เปรี้ยวไร เกาะติดผูก หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ภรรยาต้องดูแลและความสะอาด**

<sup>7</sup> หัว หมายความว่า หัวเราะ

ของเครื่องใช้เครื่องนอน เมื่อเวลาเช้าก็ต้องจัดหาน้ำ แปรงสีฟันยาสีฟันรอกาสามี่ รวมไปถึงการตกแต่ง  
ตระเตรียมเขียนหมากไว้ การให้ความเคารพสามี่ด้วยการกราบ เพราะสามี่เป็นผู้นำเป็นผู้รับผิดชอบดูแล  
ครอบครัว ดังบทที่ว่า ครั้นเมื่อเวลาค่ำ ตาต๋อย่าอุเบกษา ตกแต่งแท่นไสยา เจ้ารักษามดเลือดไร  
ยามเช้าเมื่อสีฟัน ตกแต่งให้ครบครันไปตั้งไว้ข้างนิสัย อย่าให้ผัวเจ้าเคืองคา ตกแต่งทั้งเขียนหมาก  
ตามมีตามยา กแล้วกราบลงสามครา ยกปานาขึ้นเหนือหัว การให้ความรักและซื่อสัตย์ต่อสามี่ ก็เป็น  
คำสอนที่ย้ำเตือนฝ่ายหญิงปรากฏในบททำขวัญบ่าวสาวของนายพรหมไชยเจริญ บ้านตาเซะ รัฐเประ คำว่า  
“เจ้าอย่ามีหลายใจ” ต้องรักเดียวใจเดียว ดังบทที่ว่า วันนีข้าจะสอน เจ้าบงอรเนื้อดี ครองกันให้จงดี  
เจ้าอย่ามีหลายใจ และนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ก็สอนฝ่ายหญิงให้ซื่อสัตย์ต่อสามี่  
ไม่คบชู้สวชย และเน้นย้ำว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้หญิงที่ออกเรือนไปแล้ว ต้องระมัดระวังการ  
พบปะพูดคุยกับชายอื่น แม้เพียงให้เกิดเสียงครหาว่ามีการคบหากับชายอื่นก็จะทำให้เกิดความเสียหาย  
ต่อสามี่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง จึงต้องระมัดระวังตัวตลอดเวลา ดังบทที่ว่า เจ้าจะได้ผัวสักกี่คน  
เจ้าจะมีเรือนสักกี่หน อย่าคบชู้ใส่ตน ไม่เป็นผลเจ้าบตี รักตัวคือหัวเหวน แสนนพคุณไม่ราศี  
ดูเรื่องอย่างเจ้ามยุรี รักจนจนตัวตาย ครั้นถึงพุ่มพฤษภา ลั่นชีวาก็ไม่เสียดาย มิให้ชนออกจากกาย  
ค่อยเปลื้องปลดตามปัญญา

4. ความรับผิดชอบ การตระหนักและรับผิดชอบต่อในบทบาทหน้าที่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจาก  
ความมุ่งมั่นเอาใจใส่ในการทำงาน ในการกระทำ ในหน้าที่ของตน ให้สำเร็จลุล่วง การยอมรับผลที่เกิดขึ้น  
ประกอบไปด้วยความเพียรพยายาม ไม่ทอดয় ละเอียดยรอบคอบตั้งใจที่จะทำสิ่งที่กระทำให้สำเร็จลุล่วง  
สังคมไทยมีค่านิยมในเรื่องสามี่เป็นช้างเท้าหน้าเป็นหลักเป็นผู้นำครอบครัว ในการแต่งงานเริ่มต้น  
ครอบครัว สามี่ต้องมีความรับผิดชอบและรับบทบาทหน้าที่ คำว่า “ขอฝากน้องน้อย” คือการฝากเจ้าสาวให้  
เจ้าบ่าวดูแลรับผิดชอบอย่าทุบอย่าตีอย่าดูดำหากเกิดเหตุที่ทำให้ขัดข้องหมองใจก็ให้พูดจากันดี ๆ ถ้อยที  
ถ้อยอาศัย ดังคำสอนในบททำขวัญของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า ขอฝากน้องน้อย  
ให้พ่อยอดสร้อย ฟังคำพ่อว่า อย่าทุบอย่าตี ปรานีน้องยา เหมือนกับพี่น้อง ร่วมท้องกันมา  
อย่าแข่งอย่าด่า อย่าว่าให้อาย ข้างหน้าลูกชาย ค่อยมาพาที สิ่งใดบกพร่อง คอยบอกกับน้อง  
พ่อทองเนื้อดี ความรับผิดชอบต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้อง คำสอนนี้เป็นบทที่ตั้งใจจะให้เจ้าบ่าวได้รับรู้และ  
ตระหนักถึงการเป็นที่พึ่งของพ่อแม่ ญาติพี่น้องทั้งสองฝ่าย ทั้งของตนเองและฝ่ายเจ้าสาว ครอบครัวไทย  
ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายอยู่ร่วมใกล้ชิดกันเป็นครอบครัวใหญ่ ยิ่งชุมชนคนสยามในมาเลเซียที่มี  
จำนวนน้อยและเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ การพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น  
อย่างยิ่ง เช่นคำสอนบททำขวัญของ นายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า พ่อขอพึ่งบุญ เนื้อทอง  
นพคุณ ขอพึ่งบารมี พี่น้องญาติกา จงได้ปรานี ส่วนตัวพ่อนี้ ขอฝากอาตมา พ่อนี้แก่แล้ว จะพึ่งลูกแก้ว  
ทั้งสองลูกอา แม้จะตกยากลำบากคำสอนในเรื่องนี้ก็ย้ำว่า อย่าทอดทิ้งบิดามารดาผู้มีพระคุณ ดังบทที่ว่า  
ถ้าตกยากไว้ ทนทุกข์เวทนา บิดมารดา เธออย่าละเสีย ทั้งสองผัวเมีย จงเลี้ยงรักษา ถึงจนถึงยาก  
ลำบากหนักหนา เจ้าทั้งสองรา รักษาเลี้ยงไว้ พ่อตาแม่ยาย เธอจงยำเกรง เหมือนพ่อแม่เอง เลี้ยงดูให้ดี  
เจ้าอย่าซึ้งเคียด เกลียดท่านทั้งสอง ถ้าไม่ถูกต้อง จงปรองดองกัน เท่านั้นจอมขวัญ จงจำเอาไว้

<sup>8</sup> รักษา หมายความว่า จัดการ, จัดแจง, ดูแลความสะอาด

เธอคงทำได้ จำไว้แลหนา นอกจากนั้นยังปรากฏคำสอนที่ให้รับผิดชอบและเอาใจใส่การทำงานต่าง ๆ หากไม่รู้ไม่เข้าใจ ทำไม่ได้ก็ให้สอบถามหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ดังตัวอย่างบททำขวัญของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ที่ว่า การงานสิ่งใดใด เอาใจใส่ให้ชอบกล ไม่รู้ให้ถามคน สิ่งใดไม่ไปทามา โทกฝ้ายด้ายและไหม เอน้ำไฉนผูกพันหา อย่าให้เป็นเทียมผ้า ตาแลดูให้เหมือนกัน

5. ความอ่อนน้อม สัมมาคารวะ และกิริยามารยาท ในบททำขวัญบ่าวสาวมีบทสอนลูกสะใภ้ ที่กล่าวถึง ความสุภาพอ่อนน้อม การมีสัมมาคารวะ รวมถึงกิริยามารยาทงามของสตรีไทย มีบทสอนให้หญิงสาวประพฤติปฏิบัติตัวอย่างระมัดระวัง กิริยาอาการการเดิน การยืน การนั่ง การนอน ดังบททำขวัญ บ่าวสาวของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ที่ว่า อันกิริยาเป็นของใหญ่ ถึงรูปร่างสักเท่าใด ถ้ามารยาทหาไม่มี แม้วารูปชั่วช้า ครั้นกิริยามารยาทดี ของเท่านั้นเป็นสุขชีแก่ผู้หญิง ในเรื่องของ กิริยามารยาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้หลักผู้ใหญ่ยังต้องระมัดระวัง คำสอนที่ว่า “ถ้าไม่รู้จักอย่าเข้าแค่ ดูแลให้แน่นแน ถ้าเข้าแค่โน้มตัวลง” เป็นคำสอนที่ละเอียดอ่อนสอนให้ระมัดระวังระยะห่างระหว่าง ผู้น้อยกับผู้ใหญ่ที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์ในระยะใกล้ชิดต้องโน้มตัวลงกิริยามารยาทเหล่านี้เป็นความงดงาม ของวัฒนธรรมไทยที่บรรพบุรุษถ่ายทอดสอนผ่านบททำขวัญสืบทอดกันต่อ ๆ มา ดังบททำขวัญนายพรหม ไชยเจริญ บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า หนึ่งเล่าท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ ถ้าไม่รู้จักเจ้าอย่าเข้าแค่<sup>9</sup> ดูแลให้แน่นแน ถ้าเข้าแค่โน้มตัวลง นักปราชญ์ราชบัณฑิต เจ้าคบคิดได้เป็นผล ปลงจิตปลงใจลง เจ้าบนอบให้จงดี นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ก็สอนไว้ในบททำขวัญบ่าวสาวว่า ข้อหนึ่งเล่าท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ ไม่รู้จักมาแค่ ดูฟังแลให้แน่น ครั้นเข้าแค่โน้มตัวลง นักปราชญ์ราชบัณฑิต เจ้าคบคิดเป็นมั่นคง ปลงจิตปลงใจลง เจ้าบนอบให้จงดี คำสอนนี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเราจึงยัง พบเห็นเด็กสยามที่เดินผ่านผู้ใหญ่ แล้วก้มตัวค้อมหลังลงค่อยๆ เดินผ่านไป กิริยามารยาทในการเดิน ก็มีคำสอนที่ปรากฏในบททำขวัญบ่าวสาวของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านควนมุสั้ง รัฐปะลิส ว่า อาย่าม<sup>10</sup> เรือนให้เทือน<sup>11</sup> ทั้ง อย่าเดินดังเหลือกกำหนด จนฟาก<sup>12</sup> เดิน<sup>13</sup>เหมือนแล่นรถ จด<sup>14</sup>ปลายเท้าเข้าในครีว

คำสอนที่แม้ในปัจจุบันก็ยังนำมาใช้เตือนใจในเรื่องกิริยากระตบกระแทกแตกตั้นของภรรยา เพศหญิงเป็นเพศที่มีความซับซ้อนทางอารมณ์และวิธีคิดสูง ยิ่งสถานภาพทางสังคมที่ยกย่องเพศชาย เพศหญิงในสถานภาพเป็นภรรยาเป็นฝ่ายต้องปรนนิบัติดูแลเอาใจใส่สามี เลี้ยงดูลูก ดูแลญาติผู้ใหญ่ รวมถึงภาระงานบ้านอื่นๆ เมื่อมีภาระมากมายอารมณ์ที่เหนื่อย หงุดหงิด ก็อาจจะบายความหงุดหงิด ด้วยกิริยาอาการกระตบกระแทกทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีคำสอนเตือนให้ฝ่ายหญิงระมัดระวังกิริยา ดังบททำขวัญบ่าวสาวของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านควนมุสั้ง รัฐปะลิส ที่ว่า เพยตุ<sup>15</sup> เข้าแล้วแทก<sup>16</sup> ทำตั้นแตกดูถูกผิว แหะ<sup>17</sup>เผล<sup>18</sup>ไหทีในครีว ช่มเหงผิวด้วยแรงตน รื้อถั่วยเข้าแล้วโยน

<sup>9</sup> แค หมายความว่า ไกล

<sup>10</sup> ย่ม หมายความว่า ชยม ใช้น้ำหนักตัวกดลงๆ เป็นจังหวะ

<sup>11</sup> เทือน หมายความว่า กระเทือน ไหวหรือสั่น

<sup>12</sup> ฟาก หมายความว่า ซี่ไม้ไผ่สำหรับปูพื้นเรือน

<sup>13</sup> เดิน หมายความว่า กระเดิน เลื่อนออก หลุดออก

<sup>14</sup> จด หมายความว่า จรด จ่อ ถึง

<sup>15</sup> เพยตุ หมายความว่า เปิดประตู

<sup>16</sup> แทก หมายความว่า กระแทก กระตบโดนแรง

<sup>17</sup> แหะ หมายความว่า กระแทก วางสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงอย่างแรง

<sup>18</sup> เผล หมายความว่า หม้อดินเผาขนาดใหญ่ใช้สำหรับใส่น้ำหรือข้าวสาร

ฉวยขันโยนโกลาหล ทำเครื่องแกงอย่าแซบ<sup>19</sup>แรงตน ได้ยินคนผัวจะซัง ทำเบาเบาเอาพอแหลก อย่าทำแตก<sup>20</sup>ออกพ้างพ้าง ครกเบือ<sup>21</sup>ร้าวรานพ้าง คำสอนว่าอย่ากระแทกประตู อย่ากระแทกหม้อไหในครัว อย่ารื้อถั่วฉวยขันชามจนโกลาหล เมื่อหุงหาสำหรับกับข้าวต้องตำเครื่องแกงก็อย่าเร่งรีบจนเกิดเสียงดัง ตำแต่เบาเบาพอแหลก ไม่เช่นนั้นเสียงที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นการกระทำที่กระแทกแตกดัน เป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสมไม่งาม คนอื่นได้ยินก็จะสร้างความอับอายให้แก่สามีและครอบครัว ในชีวิตจริงบางครั้งครอบครัวภรรยาอาจเผลอแสดงกิริยาราวจาดูต่ำเสียงดังและอาจถูกเข้าใจไปว่าส่งเสียงตำ กระแทกตำกระแทกไปถึงสามี เป็นกิริยาที่ต้องระมัดระวัง ปรากฏอยู่ในบททำขวัญของ นายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ว่า บ้างลูกอ่อนนอนร้องไห้ ตำตายยรื้อพงเผ่า ตำแทกผัวชั่วไม่เบา ทำให้เขาเร่ากำใจ คำทอแทกทบทบลูกเต้า ตำเปิดไก่อไล่ลูกไม้ ตำรายมาย<sup>22</sup>ทบทแทกผัว ตำควายแล้วตำวัว ช่มเหงผัวเขาขอมรู้ คำสอนที่ละเอียดอ่อนเหล่านี้ หมอทำขวัญที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมากก่อนได้เคยพบเห็นพฤติกรรมของฝ่ายหญิงที่ระบายอารมณ์ด้วยการทำกิริยากระแทกแตกดัน จึงว่าบททำขวัญ เป็นการตักเตือนซึ่งไม่เพียงแต่เจ้าสาวเท่านั้นที่จะได้ยินได้ฟังคำสอนคำเตือนเหล่านี้ หญิงอื่นที่มาร่วมในงานก็จะได้ยินคำเตือนคำสอนเหล่านี้ด้วย เป็นการสร้างระบบครอบครัวที่พึงประสงค์ในชุมชนคนสยามในมาเลเซีย

6. ความขยันหมั่นเพียร อุตสาหพยายาม เป็นคุณลักษณะสำคัญของการดำเนินชีวิต การใส่ใจในการกระทำต่าง ๆ ลงมือกระทำอย่างขยันแข็ง ต่อเนื่องไม่ลดละหรือทอดทิ้ง การกระทำนั้น ๆ เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน คำสอนที่ให้ตระหนักในความขยันขันแข็งเรื่องการตำหาคินเลี้ยงครอบครัว ไม่ดูตาย ไม่ขี้เกียจ วลีที่ว่า “ฟากหักตงขาด คิดวาดช่วยหา” เป็นวลีที่สะท้อนให้เห็นถึงการฝ่าฝืนให้ดูแลบ้านเรือน เมื่อเกิดการชำรุดก็เอาใจใส่ซ่อมแซม การทำไร่นาก็ให้ขยันขันแข็ง อย่าประพฤติดัวเหมือนกับ “ลูกจ้าง” ที่เพียงมาขออาศัยในเรือนไม่คิดเอาใจใส่ดูแลในกิจการงานของครอบครัว ดังบททำขวัญของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า เจ้าอยู่ในเรือน อย่าสะดุ้งเสทือนเหมือนดังพรรณนา ฟากหักตงขาด คิดวาดช่วยหา การไร่การนา ช่วยมาถากถาง สมบัติทั้งหลาย พ้อจกมอบให้ สองพ่อเอบาง ถ้าที่รักช่วยถากช่วยถาง อย่าทำเหมือนอย่าง ลูกจ้างพลอยเรือน มีข้อหนึ่งเล่า เราจะขอกล่าว เรื่องราวทำกิน จะบอกให้สิ้น แผ่นดินไฉ่นา เจ้าอย่าขี้คร้าน การนอกการใน

7. ความรอบคอบ การใช้ชีวิตที่รอบคอบหมายถึง มีการวางแผนชีวิตที่ดี คิดไตร่ตรองให้ถ้วนถี่ ระมัดระวังในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง คำสอนในบทต่อไปนี้ พบว่า มีสำนวนที่มีความหมายกินใจว่า “ฟังตอหัก ฟังหลักไหล” หมายถึง ให้คิดถึงการณ์ข้างหน้าเมื่อยามแก่เฒ่าชราจะพึ่งใครได้ จะพึ่ง “ตอหัก” ก็ไม่สามารถพาชีวิตให้รอดได้ “หลักไหล” หลักที่คิดว่าจะปักแน่นยึดเหนี่ยวได้ หากคลอนแคลนไม่อยู่กับที่ แตกสลับถูกน้ำพัดพาไหลไปตามกระแส การพาตัวเข้าไปยึดเหนี่ยวพึ่งพาก็คงยิ่งทำให้ชีวิตคลอนแคลน ล้มเหลวได้ ในยามที่ยังหนุ่มแน่นแข็งแรงจึงต้องพึ่งตนเองเร่งสร้างตัวสร้างครอบครัว และความเจริญก้าวหน้าด้วยตัวของตัวเองให้ได้ ดังบททำขวัญของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า บางคนตัวหนุ่ม

<sup>19</sup> แซบ หมายความว่า รับประทาน, เร่งรีบ

<sup>20</sup> ทำแตก หมายความว่า แตกดัน

<sup>21</sup> ครกเบือ หมายความว่า ครกกระเบือ

<sup>22</sup> รามาย หมายความว่า การใช้วาทะการว้าว

เหมือนกะพุ่มจำปา เวลาชราเราจะพึ่งใคร พึ่งต่อหัก พึ่งหลักไหล ไม่ที่พึ่งใคร เพราะใจโหดเขลา พ่อเขาสอนว่า เราไม่จำ เอาเป็นคนโหดเขลา ยากไร้ราศี เทานี้จำไว้ จงจำให้ได้ ทั้งสองเนื้อถึ ความรอบคอบและรู้จักเลือกคบคน มีบทสอนให้เลือกคบคนดีไม่ว่าจะเพื่อนหรือญาติพี่น้อง หากคบคนไม่ดีอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว ดังบททำขวัญของนายวิเชียร รัตนสุข บ้านตาเซะ รัฐเประ ที่ว่า ดูให้รอบคอบ สิ่งใดไม่ชอบ เจ้าอย่าคบหา ชักจูงเพื่อนมา ถึงบ้านถึงเรือน คบคนดีดี เอามาเป็นเพื่อน ลูกที่ไม่เหมือน จะเป็นบิฑา คบเพื่อนคบญาติ ลำบากนักหนา คบเพื่อนที่ดี บางที่ยังชั่ว มันไม่เมามัว ถึงในเหย้าเรือน ขื่อนี้งามฆ่า พ่อได้ตักเตือน ไม่รู้คบเพื่อน จิบหายกายา ในบททำขวัญบ่าวสาวของ นายพรหม ไชยเจริญ บ้านตาเซะ รัฐเประ ก็ปรากฏคำสอนนี้ว่า แม้นว่าเจ้าจะคบหา จงดูกิริยาคนนั้นไซ้ คนดีเจ้าคบไป คนชั่วร้ายอย่าคบหา คบหาไม่ช้านาน ความรำคาญจะบังเกิดมา พี่น้องญาติวงศ์ พลอยขายหน้าด้วยคนพาล ในบททำขวัญของคนสยามในมาเลเซียยังพบข้อมูลการผสมผสานทางสังคม และวัฒนธรรม จากการใช้ชีวิตอยู่ในสภาพสังคมหลากหลายวัฒนธรรม สะท้อนไว้ในคำสอนเรื่องการคบหาเพื่อนฝูงย่อมมีเพื่อนทั้งคนสยามชาวพุทธ เพื่อนชาวมุสลิม จีน อินเดีย การระมัดระวังคำพูดให้สภาพ ไพเราะอ่อนหวานไม่ว่าจะเป็นเพื่อน “แขกไท” ก็ตาม ดังบททำขวัญของ นายหนองเต็นแดง บ้านป่าตึงปูลิง รัฐเกะห์ ที่ว่า ถ้าเจ้าไม่รู้หนา เร่งไปหาเพื่อนมาไว้ เพื่อนรู้มากไซ้ไป เจ้าอย่าใหญ่ต้องไถ่ถาม แม้นแขกไทก็ไม่ว่า ควรพูดจาอย่างอ่อนหวาน การผสมผสานวัฒนธรรมของคนสยามที่รับเอาการ แต่งกายของผู้ชายมุสลิม ในงานพิธีการสำคัญ ๆ ที่จะพก “กริช” เอาไว้ข้างเอว ในวัฒนธรรมไทยเจ้าบ่าว ชาวพุทธจะไม่พกพาอาวุธติดตัว สำหรับการพกกริชก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นอาวุธเท่านั้น แต่ เป็นเครื่องบ่ง บอกความเป็นชายชาตรี กริช เป็นเครื่องแสดงฐานะ บรรดาศักดิ์ของชายผู้พกด้วย ดังบททำขวัญ ของนายเอี่ยม ละอองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส ที่กล่าวว่า ผู้เฒ่าพาเจ้าบ่าวเข้ามานั่ง จึ่งนางพ้้นน้อม กายไหววันทา แล้วซ้มหลักักดูในลาเยต ในใจเจตสมหวังดังปรารถนา ดังได้มูนี้ช่วงดวงจินดา ทั้งปุนยาหมากพลูสู่หาชาย แล้วนั่งเรียงเคียงกายสบายจิต ชักเอากฤษด้ามงาพามาไว้ จึ่งนางพ้้นอดงาพลาพราย คำว่า “โตะหนึ่ง” คำไทยท้องถิ่นได้ปรากฏในบททำขวัญนาคของ นางศรีนวล สุวรรณรัตน์ บ้านปลายระมะ รัฐเกะห์ มีความหมายถึง คู่หมั้นคู่หมาย บทที่เตือนเจ้านาคว่าอย่ากังวลกลัว ไปว่าคนรักจะเปลี่ยนใจไปรักคนอื่น คำว่า “โตะ” เป็นคำเรียกของคนมุสลิมซึ่งมีความหมายว่าครู เป็นการ ยืมคำที่สะท้อนการผสมผสานวัฒนธรรมทางภาษา ซึ่งในวิถีชีวิตของคนสยามในมาเลเซียก็ใช้ภาษาอิสลาม ในชีวิตประจำวันด้วย ดังบทที่ว่า บวชอยู่วัดถือบัญญัติให้สัจจ อย่าเป็นบ่วงห่วงโตะหนึ่ง ให้ไซยงและไซโย บวชเขาเพียรเวียนระวัง กลัวโตะหนึ่งจะเอาเอน<sup>23</sup> บวชเป็นพระให้ละเลิก ให้เอิกเกริกคนสรรเสริญ ข้อมูลที่ปรากฏเหล่านี้แสดงถึงวิถีชีวิตของคนสยามในสังคมที่มีผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมที่ ยอมรับ เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจที่ดีและความเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน วิถีแห่งสันติ และความสงบสุขเหล่านี้ก็เคยปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตคนไทยท้องถิ่นใต้ในแผ่นดินไทยมายาวนานเช่นกัน

<sup>23</sup> เอน หมายความว่า อื่น

### การสืบทอดและการคงอยู่ของการทำขวัญของคนสยามในมาเลเซีย

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากยุคสมัยหนึ่งไปสู่ยุคสมัยหนึ่ง ย่อมหนีไม่พ้นกับการเปลี่ยนแปลง คลื่นคลาย ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งนั้นจะยังคงคุณค่า มีความจำเป็น มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตหรือไม่ หากมีน้อยหรือ ไม่มีความจำเป็นสิ่งเหล่านั้นก็จะค่อยๆ หายไป การทำขวัญของคนสยามในมาเลเซียก็เช่นเดียวกัน แม้ยังปรากฏมีอยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบัน แต่ก็พบว่าเริ่มเสื่อมคลายน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสืบทอด ความเป็น “หมอทำขวัญ” จะสืบทอดในสายตระกูลหรือในชุมชน ไม่ยินดีต่อการลักจำหรือแอบจดจำ ไปทำขวัญต่อ โดยไม่มีการรับมอบ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายพรหม ไชยเจริญ บ้านตาเซะ รัฐเปเร กล่าวไว้ว่า “ทำขวัญต่อมีการส่งมอบต่อมือ เรียกว่า มีครู” การพยายามวางตัวทายาท เช่น แม่ชินวาล บ้านปลายระไม รัฐเกดะห์ ท่านกล่าวว่า “ไม่มีลูกที่จะรับช่วงต่อ เพราะเข้าประกอบอาชีพอื่นไปแล้วมีแต่ รุนหลานที่กำลังจะดูหน่วยก้านว่าจะรับไว้ได้หรือไม่ แต่คงไม่ขาดเพราะหลานคงรับช่วงต่อได้” ในขณะที่ นายเอี่ยม ละลองแก้ว บ้านทุ่งตง รัฐปะลิส กล่าวด้วยความกังวลว่า “ไม่มีคนรับช่วงต่อ เฉพาะ ตนเองก็รับด้วยความจำเป็นเพราะน้ำเสียชีวิต ขณะนี้เมื่อต้องทำขวัญ ก็ต้องใช้สมุดที่บันทึกบทไหว้อ่านว่าบททำขวัญ และที่สำคัญคือ คู่แต่งงานในรัฐปะลิส เขาไม่ทำขวัญบ่าวสาวกันแล้ว เขาไม่ใช้ หมอทำขวัญเขาใช้พระสงฆ์ชยยันโต พรหมน้ามนต์ แล้วจัดงานเลี้ยงเท่านั้น” ส่วนพื้นที่รัฐกลันตัน ก็มีข้อมูลที่ไม่แตกต่างจากรัฐปะลิส หมอชาล พรหมมานพ บ้านใน รัฐกลันตัน ให้ข้อมูลว่า การทำขวัญ ประเภทต่างๆ ในพื้นที่รัฐกลันตัน ปัจจุบันไม่มีการทำขวัญแล้ว ตัวของหมอชาลเองใช้บททำขวัญ ที่ได้มาจากจังหวัดสงขลา เป็นแนวทางในการทำขวัญ สิ่งที่หมอชาลห่วงใยมากที่สุด คือ การบวช พระภิกษุที่ปัจจุบันไม่มีการทำขวัญนาค โดยท่านกล่าวว่า “หากไม่ทำขวัญนาคก่อนแล้วจะไปบวชได้ อย่างไร ยังเป็นครั้งแรกครึ่งมนุษย์ ต้องทำขวัญเสียก่อน กรมศาสนา พระภิกษุผู้เป็นอุปัชฌาย์ไม่ได้ บอกกล่าวหรือกำชับให้จัดทำขวัญนาคเสียก่อน ยอมบวชให้โดยไม่มีเงื่อนไข การทำขวัญนาคก็จะสูญหายไป ในที่สุด ทุกวันนี้ก็มีน้อยมาก เว้นมา 2 ปีแล้วที่ไม่มีใครมาขอให้ไปทำขวัญ” การทำขวัญของคนสยาม ในมาเลเซียจะคงอยู่หรือสูญหายไปจากวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อความศรัทธาที่เสื่อมคลายลงของคนสยามในมาเลเซีย “ขวัญ” เป็นเรื่องของความเชื่อ เมื่อใดที่คนรุ่นใหม่คลายความเชื่อในเรื่องขวัญ แต่กลับมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน จนไม่เห็น ความสำคัญ การบวชก็ทำเพียงเพื่อเป็นพิธีการให้ผ่านพ้นช่วงวัยหนุ่ม การแต่งงานก็จัดอย่างรีบเร่ง รวดเร็วเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา การไม่เห็นความจำเป็นของการทำขวัญเด็กให้กับลูกหลาน ไม่เชื่อในเรื่อง “แม่อ้อ” เทพผู้คุ้มครองเด็ก เมื่อเด็กเกิดอาการเจ็บไข้ไม่สบายคนรุ่นใหม่เชื่อมั่นกับ วิทยาการทางการแพทย์ ใช้การรักษาทางกายเป็นสำคัญ ความเชื่อในจิตวิญญาณน้อยลงพิธีการ ทำขวัญเด็กก็จะหายไปจากชุมชนคนสยาม

2. การใช้เวลาในพิธีการทำขวัญ ในการทำขวัญใช้เวลาค่อนข้างนาน จากการสัมภาษณ์ นายเอี่ยม ละลองแก้ว หมอทำขวัญชุมชนบ้านควนมุสั้ง รัฐปะลิส กล่าวว่า “การทำขวัญกำลังจะหายไปจากชุมชน คนสยาม เพราะเขาไม่ทำกันแล้ว มันเสียเวลา พิธีทำขวัญบ่าวสาวทำที่หนึ่ง ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ในขณะที่ถ้าใช้วิธีนิมนต์พระมาชยยันโต พรหมน้ามนต์ใช้เวลาไม่ถึง 45 นาที เขาเสียเวลา ไม่มีเวลา มานั่งทำขวัญกัน” สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ นายชาล พรหมมานพ บ้านนาใน รัฐกลันตัน กล่าวว่า

หมอทำขวัญ ผู้ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้การทำขวัญมีน้อยลง หมอทำขวัญขาดประสิทธิภาพเพราะงานน้อยลง โอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ น้อยลง จำนวนหมอทำขวัญที่น้อยลง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การทำขวัญกำลังจะหายไปจากชุมชนคนสยาม นางดารา พุดซ้อน กล่าวว่า “เวลาแต่งงาน เขาไม่ทำขวัญกันแล้ว ถ้าทำก็ต้องเอาหมอมารจากบ้านอื่น ในบางแะะไม่มีหมอ ไม่ทำกันแล้ว ถ้าทำฝ่าย บ่าวหรือว่าฝ่ายสาวจะทำฝ่ายนั้นก็ต้องไปหาหมอมาร หมอก็หายาก เวลาแต่งงานเหลือแต่รดน้ำมนต์พระมาสวดให้พรเท่านั้น” วงจรเกี่ยวกับการทำขวัญจากข้อ 1 คือ ความเชื่อลดน้อยลง ประกอบกับช่วงเวลาของผู้คนมีไม่มากพอสำหรับการทำขวัญ ทำให้การทำขวัญลดน้อยลง โอกาสที่จะสร้างหมอทำขวัญใหม่ๆ หรือหมอทำขวัญท่านเดิมจะได้สร้างเสริมประสบการณ์ให้มากขึ้น ก็น้อยลงไปด้วย

นอกจากนี้การทำขวัญเพื่อการสั่งสอนอบรมคู่บ่าวสาว กำลังถูกแทนที่โดยระบบรัฐบาลของมาเลเซียที่จัดการอบรมคู่แต่งงานใหม่ ทุกเชื้อชาติ เพื่อให้ได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ตลอดถึงข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคู่แต่งงาน ส่วนคำสอนในบททำขวัญของคนสยามที่เป็นสายใยคล้องร้อยรัดความเป็นไทยในบททำขวัญบ่าวสาวจะไม่มีกรกล่าวถึงไว้ นายผิน แสงสุริยา คนสยามบ้านควนมุสั้ง รัฐปะลิส กล่าวว่า “รัฐเขาจัดให้แล้ว ทุกคู่ที่จะแต่งงาน ไม่ว่าศาสนาอะไร เขาก็จะให้บ่าวสาวเข้ารับการอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย บทบาทหน้าที่ และอื่นๆ ภาระจะมานั่งอบรมสั่งสอน ผ่านการทำขวัญอีกก็ดูเหมือนจะซ้ำซ้อน เสียเวลา ขวัญบ่าวสาวก็จะหมดไป ”

## บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บททำขวัญของคนสยามในมาเลเซียที่ได้กล่าวมาแล้ว แสดงถึงคุณค่าของการสืบทอดคำสอนจากรุ่นสู่รุ่นของคนสยาม เป็นความผูกพันห่วงใยคนรุ่นหลังผู้ใหญ่จึงร่วมกันจัดพิธีทำขวัญให้ทั้งเพื่อความ เป็นสิริมงคลและให้การอบรมสั่งสอน หาก “การทำขวัญ” สูญหายไปจากวิถีชีวิต ภาษาพูด ภาษาเขียน คำสอนที่ผ่านการสืบทอดจากบททำขวัญเหล่านี้ก็ต้องสูญหายไปด้วย วิถีของคนสยามในมาเลเซียที่จะได้มีโอกาสใช้เวลา ร่วม รวมกลุ่มกันในงานพิธีทำขวัญบ่าวสาว พิธีทำขวัญนาค พิธีทำขวัญเด็ก ของลูกหลานก็จะสั้นลงและหมดไป ความห่วงใยต่อกันก็จะเข้ามาแทนที่ ความเป็นสังคมเมืองที่เป็นทาสของเวลาและภารกิจหน้าที่ก็จะมากขึ้น ภาพที่เคยได้เห็นการรวมกลุ่มสร้างความรู้จักมักคุ้น ใกล้ชิด ความสงบร่มเย็นในชุมชนคนสยามก็อาจจะเริ่มเลือนหายไปในที่สุด กลายเป็น “ชุมชนคนเมือง” เนกเช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนไทยในแผ่นดินไทยที่พบเห็นทั่วไปในปัจจุบันวัฒนธรรมร่วมที่แสดงความเป็น “ไทย...สยาม” ในเรื่องของการทำขวัญระหว่างคนสยามและคนไทยท้องถิ่นได้ที่มีสัมพันธ์ วัฒนธรรมสายเดียวกัน กำลังสูญหายไปทีละเรื่อง ทีละอย่าง “การทำขวัญ” ในแผ่นดินไทยที่พบเห็นได้ยากมากขึ้น และในทำนองเดียวกัน “การทำขวัญ” ของคนสยามในแผ่นดินมาเลเซียก็กำลังเลือนหายไป ความเป็นพี่น้องร่วมวัฒนธรรมเดียวกันก็จะขาดหายไป การบันทึก การรวบรวมศึกษาวิเคราะห์ และเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับการทำขวัญของคนสยามในมาเลเซียจึงอาจเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยชะลอและยืดเวลาแห่งการสูญหายไปให้ช้าออกไป เพื่อการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการปลูกฝัง ลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่ลูกหลานโดยผ่านพิธีกรรมการทำขวัญ ในด้านการวิจัยควรจะต้องศึกษา รูปแบบการสะกดคำตามภาษาไทยท้องถิ่นได้ สำนวนภาษาและการปริวรรตบททำขวัญ กับทั้งส่งเสริมสนับสนุน ให้มีผู้สืบทอดการทำขวัญในพื้นที่เพื่อไม่ให้หมดจากวัฒนธรรมนี้ต้องสูญหายไปตามกาลเวลา

## เอกสารอ้างอิง

- คำนวน นวลสนอง. (2546). ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เจริญ ไชยชนะ. (2523). ตนก้อบดูละระห์มาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ธวัช รัตนากิชาติ. (2509). บันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- อัครศักดิ์ อายุวัฒนะ. (2547). ไทยในมาเลเซีย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2555). “ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยกับการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ปาริชาติ. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2554 – มีนาคม 2555 สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พันทิพา มาลา. (2538). การทำขวัญนาค : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ไพโรจน์ โพธิ์ไทร. (2518). ภูมิหลังของมาเลเซียและดินแดนใกล้เคียง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (2530). พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ 3 สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสถียรโกเศศ. (2506). ขวัญและประเพณีการทำขวัญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- อุดม หนูทอง. (2524). วรรณกรรมสดุดีและแหล่งทำขวัญของภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ArunA/LBoontiang. (1990). Kesedaran den Tindakan Politik di Kalangan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian Kes di Daerah Pendang. Kedah Darulaman. Master Thesis, Universiti Kebangsaan, Malaysia.

## บุคลากร

- ขาล พรหมมานพ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านนาโน อำเภอดมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2555
- ดารา พุดซ้อน (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านหน้าวัดอุดมราม อำเภอดมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2554
- ผิน แสงสุริยา (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านควนมุสั้ง รัฐปะลิส ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2555
- พรหม ไชยเจริญ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านตาเซะ เป็งกอลันฮูลู รัฐปะระ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2555
- วิเชียร รัตนสุข (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านตาเซะ เป็งกอลันฮูลู รัฐปะระ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554
- ศรีนวล สุวรรณรัตน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิงอร จุลทรัพย์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านปลายระโม อำเภอบึงดั่ง รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2555